רבי יוסי אומר בין השמשות כהרף עין. פירש רש"י דאין להסתפק בו אלא כהוא כהרף עין ולא בזמן גדול כמו שמסתפק בו תנא קמא אבל אין לפרש רבי יוסי אין מסתפק בבין השמשות כלל והכי קאמר כהרף עין אי מכיר ובקי בו מתי זה נכנס וזה יוצא ויודע אי מתי הוא יום מתי הוא לילה[א] דהא בתוספתא דמסכת זבים בפ"ק קתני וכן היה ר' יוסי מפקיע ואומר רואה אחד בין השמשות ואחד ודאי פסק לטומאה ולקרבן פירוש שראה במולאי שבת ביה"ש ויום שני ראה ביום פסק לטומאה דשמא בין השמשות כולו מן היום והוי יום מפסיק[ב] וטהור אז שמא[ג] כולו מן הלילה והוו שני ימים לרופין וטומאה[ד] ושמא[ה] מן היום ומן הלילה[ו] ואיכא שלשה ימים לרופין וחייב קרבן אלמא דר' יוסי אמי מספקא ליה בההוא כהרף עין: **ספק לטומאה ולקרבן.** פירש בקונטרס דשמא בין השמשות ראשון כולו מן היום ושני כולו מן הלילה וכ"ג[ז] דאי ראשון כולו מן היום ומן הלילה[ח] ראשון יום שבת דמלתא דפשיטא היא דכל ביה"ש שרים הם. תוס' סה"ש. [ט] אמאי חייב. תוס' רי"ד. [י] ונמצא ביה"ש ראשון יום שבת ביה"ש שני יום שני. תוס' רי"ד. [יא] וביה"ש ראשון יום ראשון וביה"ש ב' יום שלישי. תוס' רי"ד. [יב] שאילו ראה התם נמי כל ביה"ש בודאי כי אין לספסף בטומאה, דמסי"ג טמא הוא. תוס' רי"ד.

מפני מה אמרו [א]אין טומנין בדבר המוסיף הבל ואפילו מבעוד יום גזירה שמא יטמין ברמץ שיש בה גחלת אמר ליה אביי ויטמין גזירה שמא יחתה בגחלים: ת"ר ביה"ש ספק מן היום ומן הלילה ספק כולו מן היום ספק כולו מן הלילה מטילין אותו לחומר שני ימים ואיזהו בין השמשות משתשקע החמה כ"ז שפני מזרח מאדימין הכסיף התחתון ולא הכסיף העליון בין השמשות הכסיף העליון והשוה לתחתון זהו לילה דברי רבי יהודה ר' נחמיה אומר כדי שיהלך אדם משתשקע החמה חצי מיל [ב]רבי יוסי אומר בין השמשות כהרף עין [ג]זה נכנס וזה יוצא [ד] ואי אפשר לעמוד עליו אמר מר מטילין אותו לחומר שני ימים למאי הלכתא אמר רב הונא בריה דרב יהושע לענין טומאה [ה]כדתנן [ו]ראה שני ימים בין השמשות ספק לטומאה ולקרבן ראה יום אחד בין השמשות ספק לטומאה הא גופה קשיא אמרת איזהו ביה"ש משתשקע החמה כ"ז שפני מזרח מאדימין הא הכסיף התחתון ולא הכסיף העליון לילה הוא והדר תנא הכסיף התחתון ולא הכסיף העליון בין השמשות אמר רבה אמר רב יהודה אמר שמואל כרוך ותני [ז]איזהו ביה"ש משתשקע החמה כל זמן שפני מזרח מאדימין והכסיף התחתון ולא הכסיף העליון נמי בין השמשות הכסיף העליון והשוה לתחתון לילה ורב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הכי קתני משתשקע החמה כ"ז שפני מזרח מאדימין יום הכסיף התחתון ולא הכסיף העליון ביה"ש הכסיף העליון והשוה לתחתון לילה ואזדו לטעמייהו דאיתמר שיעור ביה"ש בכמה אמר רבה אמר רב יהודה אמר שמואל שלשה חלקי מיל מאי ג' חלקי מיל אילימא תלתא פלגי מילא נימא מיל ומחצה אלא תלתא תילתי מילא נימא מיל [ח]אלא [ט]תלתא ריבעי מילא ורב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל שני חלקי מיל מאי שני חלקי מיל אילימא תרי פלגי מילא לימא מיל ואלא תרי רבעי מילא לימא חצי מיל אלא תרי

מפני מה אמרו אין טומנין בדבר המוסיף הבל ואפילו מבעוד יום. כדתנן לקמן[י] לא בגפת ולא בזבל ואף על גב דסתם הטמנה מבעוד יום הוא דהא אסרינן משמשכה: **גרמן.** אפר המעורב בגחלים: **ויטמין.** דהא מבעוד יום הוא: **גזירה שמא יחפה בגחלים.** משמשכה שבת לבשל הקדירה שלא בשלה כל צרכה וגזרו אף בבישלה כל צרכה עד שיגרוף או שיקטום. והכי מסקינן בפרק כירה (דף מ:) דאמר [כ]רבי קטמה והוצרכה משהין עליה תמיד שהוסמנו מבעוד יום כל צרכן ומבשיל שביבל כל צרכו וכן אמר רבי יוחנן[ל]: **מן היום ומן הלילה.** דלומר מסקינן בפרק כירה (דף מ:) דאמר [מ

פלגא דדנקא. אחד מי"ב במיל דשיעורא דרבה תלת ריבעי מילא היינו תשעה פלגי דנקא ושיעורא דרב יוסף שמונה פלגי דנקא. דנקא שמות: **וחילופה.** איפליגו רבה ורב יוסף בתלתא דהתם שיעורא דרב יוסף נפיש מדרבה רבה דאמר רב תלתא ריבעי מילא יוסף דאמר הכא תרי אמר התם תלתא:

תלגא. כווכת: **שרי נטלגוולה.** דתורת כלי עליה: **בת תלגא.** גדולה יותר מדאי ואין תורת כלי עליה: **בעי מיניה דמר.** רבה: **בשעת מעשה.** שהיימי לריך לדבר: **כמאן.** הא דאמרי' בתרתי כורי לא שרא: **קא.** זכות שבולין אסור שרי: **וכור ספינה אלכסנדרית.** ספינה גדולה שפורשים בה ליס הגדול ומי היס מלוחין ועושין כלי גדול כמין בור ונותנין לתוכו מיס יפיס: **לא.** אין בו גודש: **שהן רוייס.** שיס שלה ביבש. שהגודש מחזיק שליש בכלים שלהס שהיו עשויין כיס שעשה שלמה גודשן כתלי רחבן והס עגולים: **טהורין.** לאיתקש כלי עץ לשק דמיטלטל מלא וריקן וזה אינו מיטלטל מלא דגדול יותר מדאי ואס יטלטלוהו יבבר בידיהס: **דאו.** מביע ערב שבת לראות אס יש שם אדמומית המה: **פנים המאדימים את המזרח.** לערב המה שוקעת במערב והכוכבי החמה מאדימין את המזרח כתלון דכשהחמה נכנסת בה מאדמת כותל שבגבדה: **ומימנך דווחא.** תלון כמו שפירשתי: **כרמל.** הר שעל שפת היס והמה סמוך לשקיעתה נראית על גבי ההרים ובכלי שיבל ויטבול ויעלה הוי ליה: **למין כברה.** שלא עגול ועשוי ככברה: **וזו גאלה של מרים.** שהיה מתגלגל עס ישראל במדבר בזכותה של מריס הכתיב (במדבר כ) ותמת שם מריס וסמיך ליה ולא היה מיס לעדה: **טהור.** מלקבל טומאה וטובלין בו דלאו ככלי דמי לריות המיס הנובעין ממנו כשאובין ואין לך מעין מיטלטל אלא כארה של מריס: **הנהיס טובלין בו.** ואע"פ שנרייס הערב שמש אחר טבילה נאמרו בתרומתן קסבר יממא הוא ויש שהות אחריו לשקיעת החמה: **בין השמשות כוליה פפקא הוא ושמא טבלו גלילה ואין כאן הערב שמש:**

אלא בין השמשות דרבי יוסי לרבי יהודה לא נרסינן דהא בהדיא אמר שמואל בין השמשות דר' יהודה בהנהיס טובלין בו. ומאן דגרסין ליה מפרש הכי אלא בין השמשות דר' יוסי לרבי יהודה והכי אתמר בין השמשות דר' יוסי לרבי יהודה בהנהיס טובלין בו ואשמעינן שמואל דבין השמשות דר' יוסי קדיס לדר' יהודה ותמיהא בין השמשות דר' יהודה לר' יוסי ליליא הוא ודר' יוסי לר' יהודה יממא הוא והא בעי הערב שמש נהי דלר' יהודה יממא הוא מיהו היכי עביד הא בין השמשות דר' יהודה פפק ליה הוא וכיון דבין השמשות דר' יוסי כהרף עין מקמי דסליק מטבילה שיס ועייל בין השמשות דר' יהודה ופפק ליה הוא ואין כאן הערב שמש. ולאו מילתא היא דליכא למימר דר' יוסי קדיס מדקאמר בסיפא אלא דרבי יהודה לר' יוסי ופרכינן פסיעה ואי הוה לן לפפוקי דילמא דר' יוסי קדיס מאי פסיעותא עובא אשמעינן שמואל דאשמעינן דבין השמשות דר' יהודה קדיס: **פסיעה.** דלר' יוסי כהנים טובלים בו בדר' יהודה דהא פפקא דר' יוסי כהרף עין וכל למעלה היימנו יממא הוא ושיעוריה דר' יהודה נפיס עובא ומעריב שמשיה: ד) **בין השמשות דר' יוסי משך שייך בדר' יהודה.** בסופו הוא נכלל וכי שליס דר' יהודה ליליא הוא אפי' לר' יוסי לטבילה והדר מתחיל דר' יוסי והוא הערב שמש. קא משמע לן שמואל דכל בין השמשות דר' יהודה וכשר לטבילה אלא דר' יוסי והוא הערב שמש: **בשלמא הלכה כר' יהודה לענין שבת לחומרא.** כלומר מדקאמר ר' יוחנן הלכה כר' יהודה להכי והלכה כר' יוסי להכי אי ס"מ מספקא ליה הלכך על כרחך לחומרא בעי למיזל ובשלמא כי אמר הלכה כר' יהודה לענין שבת איכא למימר דלחומרא אמרה ובע"ש אמר שאם עשה בו מלאכה מבע"ש לא עבדינן בוותיה למימרא דביה"ש דליה ליליא הוא: **אילימא לטבילה.** דס"ל דכהנים טובלין בדר' יהודה דקאמר ר' יוסי ר' יוחנן דר' יהודה ספיקא הוא מדלענין שבת קאי כוותיה לחומרא: אלא

מוכר לך. והואיל והכלי שיכול מן היבש כורים שהן ס' סאה לא יכיל מן הלח יותר ממ' סאה והם ב' שלישי הס', מכלל שהשלישי הנשאר לא יכילנו הכלי עצמו שלא יהיה גדוש על פי המדה, והואיל ובזמן שהוא גדוש יכיל ס' אע"פ שמן הלח לא יכיל אלא ארבעים, נפקא לן מינה הא דאביי שהגדוש על פי המדה הוא שליש מה שתכילנו כלל המדה.

תרי תילתי מיל מאי ביניהו איכא ביניהו פלגא דדנקא וחילופה בחלתא דאמר רבה א חלתא בת תרי כורי שרי לטלטולה ובת תלתא כורי אסור לטלטולה ורב יוסף אמר בת תלתא כורי נמי שרי בת ארבעה כורי אסור אמר אביי בעי מיניה דמר בשעת מעשה ואפילו בת תרי כורי לא שרא לי כמאן כהאי תנא דתנן ב) כבורת הקש וכבורת הקנים ובור ספינה אלכסנדרית אע"פ [א] שיש להם שולים והן מחזיקות מ' סאה בלח שהן כוריים ביבש טהורים ג) אמר אביי שמע מינה ד) האי גודשא תילתא הוי אביי חזייה לרבא דקא דאוי למערב א"ל והתניא כל זמן שפני מזרח מאדימין א"ל מי סברת פני מזרח ממש לא פנים המאדימין את המזרח א"ד רבא חזייה לאביי דקא דאוי למזרח א"ל מי סברת פני מזרח ממש פנים המאדימין את המזרח וסימנך כוותא: ר' נחמיה אומר כדי שיהלך אדם משתשקע החמה חצי מיל: א"ר חנינא הרוצה לידע שיעורו של ר' נחמיה יניח חמה בראש הכרמל וירד ויטבול בים ויעלה וזהו שיעורו של ר' נחמיה א"ר חייא הרוצה לראות בארה של מרים יעלה לראש הכרמל ויצפה ויראה כמין כברה בים וזו היא בארה של מרים אמר רב מעין המיטלטל טהור וזהו בארה של מרים: אמר רב יהודה אמר שמואל ביה"ש דר' יהודה כהנים טובלין בו למאן אילימא לר' יהודה ספקא הוא אלא ביה"ש דר' יהודה לר' יוסי כהנים טובלין בו פשיטא מהו דתימא בין השמשות דר' יוסי מישך שייך בדר' יהודה קא משמע לן דשלים בין השמשות דר' יהודה והדר מתחיל בין השמשות דר' יוסי אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הלכה כר' יהודה לענין שבת והלכה כר' יוסי לענין תרומה בשלמא הלכה כר' יהודה לענין שבת לחומרא אבל לענין תרומה מאי היא אילימא לטבילה ספקא היא אלא

כאותן של בית אביך פירוש שהן גדולות ולא כר"מ ורש"י שפירשו כאותן של בית אביך שהס קטנות הא מוכח בהדיא בפ' כירה (לקמן מו.) דמנורות דלית להו תדקי דכולי עלמא שרי דהיינו פמוטות גדולות: **וירד ויטבול ויעלה.** פי' בקונטרס ובתוס' כדי שירד ויעלה הוי ליה וקשה דלא ה"ל למיתקט סימנא דטבילה מי לאו דאמרת לאשמעינן דטבילה מעליא היא ד) וכירוש' משמע בפ' (ג') [ג'] דברכות ה) דמשיעלה מתחיל בין השמשות והשתא קמ"ל דשפיר עבד ועלה לו הערב שמש ו) וה"ה ז) דלפי זה הוה ליה למיתקט הרוצה לידע בין השמשות דרבי יהודה אלא שמא סבר כרב יוסף דבין השמשות דרבי יהודה אינו מתחיל משתשקע החמה אלא משהכהיף התחתון: אלא

להעושה מלאכה בשני בין השמשות היינו שעשה כל בין השמשות א) או שעשה שביהס בתחילת בין השמשות וכן הא דתניא בתוספתא דמסכת זבים בפ"ק דשני בין השמשות ולאי לטומאה ופפק לקרבן מיירי נמי דילעינן כגון שלאה בשביהס בתחילת בין השמשות ועוד י"ל דמיירי בשלאה כל בין השמשות דר' יוסי תני לה דאמר בין השמשות בהרף עין וליכא ביה שיעור שלשה לאיות: **תרי תילתי מיל.** קשה דהכא משמע ב) דמשקיעת החמה עד שלילה ליכא ג) אלא תלתא ריבעי מיל ד) ור' יהודה גופיה בפסחים בפרק מי שהיה טמא (דף לד. ושם) סבר דמשקיעת החמה עד צאת הכוכבים אדבע מילין ואמא הכוכבים לילה הוא דאמרינן בריש פ"ק דפסחים (דף ב. ושם) ודמוכח קרא (נחמיה ד) ואנחנו עושים במלאכה ה) וגו' דמיניה מפיק בפ"ב דמגילה (דף כ:) דמעלות השחר יממא הוא ו) ואומר ר"מ ז) דהתם מיירי ח) בתחילת שקיעה ט) והכא משתשקע ו' מסוף שקיעה אחר שנכנסה חמה יא) בעודי הרקיע יב) אבל תימה לר"י דבמאי פליגי יג) הא ודאי משעת צאת הכוכבים הוי לילה דאמרי' יד) וי"ל טז) דאמרינן לקמן לא גדולים הנראים ביום ולא קטנים הו' אלא ביומים והשתא פליגי דלר' יהודה מספקא ליה בכל כוכבים הנראים משקיעת החמה עד שהכסיף העליון אם הם ביומים אם לא טז) וע"ק דיחזי אם באמת בינוי אילך מתחילת שקיעת החמה ד' מילין דאמר בפסחים י"ל דמספקא להו מהו אדם ביומי:

ואפילו בת תרי כורי לא שרא לי. לא היא הילכתא הכי שיתבטל ממנו תורת כלי משום כובדו דאמר בפ"ב דעירובין (דף קב. ושם) יא) ההיא שיתא דהוה בי רבי אדא דהוי שקלי לה עשרה ושדי לה אדאש אמר תורת כלי עליה אפילו אביי גופיה לא קיבלה דלאמרינן בפרק כירה (לקמן דף מ:) מנרתא שאני שאדם קובע לה מקום א"ל אביי והכי כילת חתנים דאדם קובע לה מקום ומותר לנטותה ולפורקה בשבת אלא אמר אביי כו' והא דאמרינן בשילהי כל כתבי (לקמן קכא:) פמוטות של בית רבי מותר לנטלן בשבת א"ל ר' זירא בינטלין בידו אחת או בשתי ידים אמר ליה

פשיעה. דלר' יוסי כהנים טובלים בו בדר' יהודה דהא ספקא דר' יוסי כהרף עין וכל למעלה היימנו יממא הוא ושיעוריה דר' יהודה נפיס עובא ומעריב שמשיה: ד) **בין השמשות דר' יוסי משך שייך בדר' יהודה.** בסופו הוא נכלל וכי שליס דר' יהודה ליליא הוא אפי' לר' יוסי לטבילה והדר מתחיל דר' יוסי והוא הערב שמש. קא משמע לן שמואל דכל בין השמשות דר' יהודה וכשר לטבילה והדר מתחיל דר' יוסי והוא הערב שמש: **בשלמא הלכה כר' יהודה לענין שבת לחומרא.** כלומר מדקאמר ר' יוחנן הלכה כר' יהודה להכי והלכה כר' יוסי להכי אי ס"מ מספקא ליה הלכך על כרחך לחומרא בעי למיזל ובשלמא כי אמר הלכה כר' יהודה לענין שבת איכא למימר דלחומרא אמרה ובע"ש אמר שאם עשה בו מלאכה מבע"ש לא עבדינן בוותיה למימרא דביה"ש דליה ליליא הוא: **אילימא לטבילה.** דס"ל דכהנים טובלין בדר' יהודה דקאמר ר' יוסי ר' יוחנן דר' יהודה ספיקא הוא מדלענין שבת קאי כוותיה לחומרא: אלא

ביה"ש דרבי יהודה מתחיל ביה"ש דר' יוסי, הילכך לר' יוסי בבין השמשות דרבי יהודה טובלין הכהנים בו דהא עדיין לא הערב השמש, ולכשיעריב השמש לר' יוסי נטהרו. א"ר יוחנן הילכתא כרבי יהודה לענין שבת דאמר משתשקע החמה קדיש היום והלכתא כר' יוסי דאין כהנים טובלי יום

קלב א מיי' פכ"ט מהל' שבת הל' ו [וס"ש במ"מ] סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שם סעיף ב:

קלג ב מיי' פ"ג מהל' כלים הלכה ב:

הגהות הגר"א

[א] נמ"ר (אע"פ) מז"מ:

לעזי רש"י

אישטרייי"ם. קש.

מוסף תוספות

א. דליכא לספוקי דאהאי בתחילתו ולהאי בסופו. תוס' רי"ד. ב. אליבא דר' יהודה. ריטב"א. ג. לכל היותר. ריטב"א. ד. וקשה מדר' יהודה אר' יהודה. תוס' הרא"ש. ה. מעלות השחר עד צאת הכוכבים, ואומר, והיה לנו הלילה משמר והיום מלאכה. תוס' פסחים כ. ד"ה והא. ו. ומהתם נמי מוכח דעד צאה"כ יום הוא. תוס' פסחים ב. ד"ה והא. ז. שיש חילוק בין 'משתשקיעת החמה' ובין 'משתשקע החמה'. תוס' הרא"ש. דב' שקיעות הן. פי' הר"ן. ח. 'משקיעת החמה', משמע. תוס' מגמות כ: ד"ה נפקא. ט. דהיינו משעה שמתחילת החמה לחיכנס בערבי הרקיע [ומתחילת אורה להיות כהה, ומאז. תוס' הרא"ש.] עד הלילה, הוי ד' מילין. תוס' פסחים לב. ד"ה רבי יהודה. י. החמה, משמע. תוס' מגמות כ: ד"ה נפקא. יא. כולה. תוס' הרא"ש. יב. והיא עדיין כנגד חלונה, ולפי שלא עברה חלונה, ועדיין אינה מהלכת אחורי כיפה, פני רקיע מאדימין כנגד מקומה. פי' הר"ן. שאז הוא בין השמשות, דקודם לכן יממא הוא. ריטב"א. יג. ר' יוסי ור' יהודה בביה"ש. תוס' מגילה כ: ד"ה והא. יד. ועד אותו זמן הוי יום. תוס' הרא"ש לה: ד"ה לא. [וא"כ] לימרו בצאה"כ. תוס' מגילה כ: ד"ה והא. טו. דאין אנו בקיאין בצאה"כ. תוס' פסחים ב. ד"ה והא. טז. ומר סבר עד חצי מיל, ומר סבר אפי' לאחר זמן. רשב"א לד: ד"ה ולו' וכו'. יז. ונראה לפרש, הרוצה לידע תחלת ביה"ש דר' נחמיה מתי מתחיל, יניח חמה בראש הכרמל וכו' ואחר כל זה יתחיל השיעור וכו' וכן. תוס' הרא"ש. יח. התחיל גלגל החמה לשקוע אדם עומד בראש הכרמל וירד בים הגדול וטובל ועולה ואוכל בתרומה דחוקה ביום טבל. תוס' הרא"ש. יט. כיון דלא אתא לאשמועינן אלא דעלתה לו טבילה. תוס' הרא"ש.

רב נסים גאון

אמר אביי שמע מינה גדאשא תילתא הוי. דייק לה אביי מדברי המשנה והן מחזיקות ארבעים סאה בלח שהן כורים ביבש, כי הכור ל' סאין כמו שתמצא בפרק המוכר את הספינה (ב"ב דף פז) כור בל' סאה בסלע אני

מוסף רש"י

ובור ספינה אלכסנדרית. עוסה בה כעין בור ומתן שם מים מתוקים (שרובין יד). טהורין. לפי שבגדולים יותר מדי ואין תורת כלי עליהן שהרי אין מטלטלין מלא ויקין (שם). האי גודשא תילתא הוי. ובכלי שנוכבו כתלי אלכו ולתפו קלמר (שם).

רבינו חננאל

נתנגו סימן זה לדבר שיהא נוח לתלמיד, בהיון של תורה שהוא י"ז לוגין רביעית ג' לוגין ושליש ד' לוגין, נמצאו ג' רביעית ט' לוגין ונמצאו שני שלישי הין ח' לוגין הרי יש בין ג' רביעיות ובין ב' שלישים, לוג א' שהוא חצי שתות, כמההו חשבון המיל ששיערו בו רבה ורב יוסף נמצא שיעור רבה יתר על השיעור דרב יוסף כדי הילוך חצי שתות מיל (ש"מ) שלא נתנו סימן לשיעור אלא לדבר שנתלקו בו שהוא משתשקע החמה וכ"ז שפני מזרח מאדימין, והיינו חצי שתות מיל (משיכסיף עליון עד שישוה לתחתון) [משתשקע החמה עד שיכסיף התחתון] כדי הילוך חצי שתות מיל. וכיון שפירשנו דבריו אמר אמר ג' רבריי מיל ורב יוסף אמר ב' שלישי מיל, אמרנו וחלופן בחלתא, רבה נותן בה מידה ב' כור ורב יוסף נותן בה מדה ג' כור מוהר, יתיר אסור. נמצא רב יוסף מוסיף על שיעורו של רבה ותרוויהו סבירא להו דכהאי שיעורא מטלטלא מליאה וריקנית ומנא היא הלכך שריא לטלטולה. אמר אביי בעי מיניה דמר הלכה למעשה ואפילו חלתא בת ארבעים סאה שהוא כור ושליש כור לא התיר לי, כי האי דתנן בכלים פרק (י"ד) [ט"ו] כוורת הקש וכוורת הקנים ובור ספינה אלכסנדרית אף על פי שיש להם שולים ומחזיקות מ' סאה בלח שהן כוריים ביבש טהורים, כלומר אינה כלי לפיכך אינה מקבלת טומאה, והלכתא כרבה. רבי נחמיה אומר משתשקע החמה עד שיעור כדי הילוך חצי מיל זהו בין השמשות. אמר רבי (נחמי) [חנינא] הרוצה לידע שיעורו של ר' נחמיה, יניח חמה בראש הכרמל וירד ויטבול בימא של שבריא ויעלה, וזהו שיעור [שלו] ר' נחמיה. א"ר חייא הרוצה לראות בארה של מרים, יעמד בראש הכרמל ויצפה ויראה כמין כברה בים וזהו בארה של מרים. אמר רב יהודה אמר רב מעין המטלטל מטהר, וזו היא בארה של מרים. **ואסיקנא** בתר דשלים

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

אלא לענין אכילה. קשה דמשום שיעורא פורתא דהוי כהרף עין לא הוי ליה למיפסק כר' יוסי וליכא למימר דכהרף עין דר' יוסי מיהו מיד אחר בין השמשות דר' יוהודה ומתאחר הרבה אחריו ג"כ (ב) הא אמר רב יהודה כו' בין השמשות דר' יהודה כו' אלא לאכילת תרומה דלא אכלי כהנים תרומה עד דשלים בין השמשות דר' יוסי א"ר יהודה אמר שמואל [א]כוכב אחד יום שנים בין השמשות שלשה לילה תנ"ה כוכב אחד יום שנים בין השמשות שלשה לילה א"ר יוסי (ג) לא כוכבים גדולים הנראין ביום ולא כוכבים קטנים שאין נראין אלא בלילה [ב]אלא בינונים א"ר יוסי בר' זבידא [ג]העושה מלאכה בשני בין השמשות חייב חטאת ממה נפשך א"ל רבא לשמעיה [ד]אתון דלא קים לכו בשיעורא דרבנן אדשימשא אריש דיקלי אתלו שרגא ביום המעונן מאי במתא חזי תרנגולא בדברא עורבי אי נמי אדאני: ת"ר שש תקיעות תוקעין ערב שבת ראשונה להבטיל את העם ממלאכה שבשדות שניה להבטיל עיר וחנויות שלישית להדליק את הנר דברי ר' נתן ר' יהודה הנשיא אומר שלישית לחלוץ תפילין [ה]ושוהה כדי צליית דג קטן או כדי להדביק פת בתנור ותוקע ומריע ותוקע ושובת אמר רשב"ג מה נעשה להם לבבליים שתוקעין ומריעין ושובתין מתוך מריעין תוקעין ומריעין הוו להו חמשה אלא שתוקעין וחוזרין ותוקעין ומריעין ושובתין מתוך מריעין מנהג אבותיהן בידיהן מתני ליה רב יהודה לרב יצחק בריה שניה להדליק את הנר כמאן לא כר' נתן ולא כר' יהודה הנשיא אלא שלישית להדליק את הנר כמאן כרבי נתן תנא דבי רבי ישמעאל [ה]שש תקיעות תוקעין ע"ש התחיל לתקוע תקיעה ראשונה נמנעו העומדים בשדה מלעדור ומלחרוש ומלעשות כל מלאכה שבשדות ואין הקרובין רשאין לינכס עד שיבואו רחוקין ויכנסו כולם כאחד ועדיין חנויות פתוחות ותריסין מונחין התחיל לתקוע תקיעה שניה נסתלקו התריסין וננעלו החנויות ועדיין חמין מונחין על גבי כירה וקדירות מונחות על גבי כירה התחיל לתקוע תקיעה שלישית סילק המסלק והטמין המטמין והדליק המדליק ושוהה כדי צליית דג קטן או כדי להדביק פת בתנור ותוקע ומריע ותוקע ושובת א"ר יוסי (ו)(בר) חנינא שמעתי שאם בא להדליק אחר שש תקיעות מדליק שהרי נתנו חכמים שיעור לחזן הכנסת להוליך שופרו לביתו [ז]אמר לו [ח]אם כן נתת דבריך לשיעורין אלא מקום צנוע יש לו לחזן הכנסת בראש גגו ששם מניח שופרו לפי שאין מטלטלין לא את השופר ולא את החצוצרות והתניא שופר מיטלטל וחצוצרות אינם מיטלטלין אמר רב [ט](יוסי) לא קשיא כאן ביחיד כאן בצבור א"ל אביי וביחיד למאי חזי הואיל וראוי לגמע בו מים לתינוק

מניח את השופר, שאין מטלטלין לא את השופר ולא את חצוצרות.

ו) [נ"ל בר חנינא], ז) [נ"ל אמרו לו. דכם מתכ"], ח) [מגילה יח: גיטין יד. נ"ב כט. מולין ט. נכ.], ט) [נ"ל יוסף], י) [מלוטת] עי' ביצה יא: רש"י ד"ה תריסין,

---

אלא לענין אכילה. קשה דמשום שיעורא פורתא דהוי כהרף עין דר' יוסי מיהו מיד אחר בין השמשות דר' יוהודה ומתאחר הרבה אחריו ג"כ (ב) הא אמר רב יהודה כו' בין השמשות דר' יהודה כו' וי"ל[א] דאיתו מתאחר כל כך[ב] שיהא שיעור טבילה בינתיים ג"נ ספק היה להם אם היה[ג] מתמיד מיד אחר[ד] דר' יהודה או מתאחר הרבה[ה] ולהכי אינטריך למיפסק דלא אכלי כהנים תרומה עד דודאי שליש בין השמשות דרבי יוסי:

הקשה ה"ר פורת[ו] דבשבת גופיה הוה מצי למינקט הלכה כר' יהודה בע"ש וכר' יוסי במוצאי שבת וכן לענין תרומה הוה מצי למימר הלכה כר' יהודה לענין טבילה וכר' יוסי לענין אכילה ונראה לר"י דיהא ליה לאסמועינן רבותא דאפי' בשבת דאמיר מיקל ר' יוסי ושרי לעשות מלאכה בבין השמשות דר' יהודה ואפי' בתרומה דקיל משבת אז בתרומה דרבנן מחמיר ר' יוסי דלא אכלי כהנים עד דשליש בין השמשות דיליה:

רבי יהודה הנשיא אומר שלישית להדליק את הנר וכו' פירש"י ורביעית להדליק את הנר וכן משמע[ז] דלא פליג אתרתי קמייתא[ח] ועוד דאמר בסמוך שניה להדליק את הנר כמאן לא כר' נתן ולא כר' יהודה הנשיא[ט] וליכא למימר נמי דאף לחלוץ תפילין קאמר ומדליק נמי בשלישית מדקתאמר אלא ג' להדליק את הנר כמאן כר' נתן משמע ולא כר' יהודה הנשיא וקשה דבסש"פ ד' מיתות (סנהדרין דף סא. וסס)[י] גבי שהלה ר"ל ואותו היום ע"ש היה וכבר הורקנוס בנו לחלוץ תפילין גער בו אביו ואלא במיפה ל"ל איאך מניחין איסור סקילה ועוסקין באיסור שבות אלמא הדלקת נר קודם לחלוצת תפילין דאי הדר כמאן דאמר דלא אלא. תוס' סנהדרין שם. ל"ש סיקן. יב. של ר' אליעזר. תוס' הכל"ש. יג. בארבע. תוס' הכל"ש. יד. בכל ערב שבת, ולכך הי' תמה ואמר כמדומה שדעת אבא נטרפה, אלא השתא הוא דגער בו אביו. תוס' הכל"ש. טו. ולתרוצא נמי קרי תקיעה. תוס' הכל"ש. טז. דתרוצא היא. תוס' סוכה נג: ד"ה רבי יהודה. יז. מאי קא פריך. תוס' הכל"ש. יח. אלמא כל מיני טלטול אסור, אפי' לצורך גופו. תוס' הכל"ש. יט. או למקומו. תוס' הכל"ש.

רב נסים גאון

במאי קמיפלגי ה) בפלוגתא דר' אליעזר והורקנוס בנו. תמצא פירוש דברהם במסכת סנהדרין בסוף פרק ד' מיתות (דף סח), תניא כשחלה ר' אליעזר נכנסו חכמי ישראל אצלו והוא יושב בקינוף שלו והן יושבין בטריקלין שלו, ואותו היום ערב שבת היה ונכנס הורקנוס בנו לחלוץ תפילין, גער בו אביו וריצא בנזיפה. אמר להן חביריו של אבא כמדומה שדעתו של אבא נטרפה. אמר לו דעתך ודעת אמך נטרפה הואיל מניחין איסור סקילה ועוסקים באיסור שבת. סבר ר' אליעזר הדלקת הנר שהוא איסור סקילה קודמת לחליצה תפילין שהיא איסור שבות וצריך להקדים הדלקת הנר ואחר כן יחלוץ, והורקנוס בנו סבר חליצת תפילין קודמת להדלקת הנר. ותמצא בפרק במה מדליקין דבני מערבא

ה) נראה דמסקר כאן בדעת הגאון וצריך לעיין על הבריתא דשלישית להדליק את הנר ר"י הנשיא אומר שלישית לחלוץ תפילין וע"ש אמר דקמפליגי כפולגתא דר"א והורקנוס בנו וכו' ועי' תוס' ד"ה כ"י.

ו) לפנינו הגי' אם בירושלמי מן הא כוכבים ר"ה במדוש הרשב"א בחי' ועי' בהגהות מיי' פ"ח מהל' שבת עוד גי' אחרת בירושלמי.

ז) וכן בספר דברי יוסף מביא ג"כ טוסתא זו בשם ש"ס כ"י.

ח) [נ"ל כרבין], ט) [נ"ל אמרו לו. דכם מתכ"], י) [מגילה יח: גיטין יד. נ"ב כט. מולין ט. נכ.], יא) [נ"ל יוסף], יב) [מלוטת] עי' ביצה יא: רש"י ד"ה תריסין,

---

אלא לאכילת תרומה דלא אכלי כהנים תרומה עד דשלים בין השמשות דר' יוסי א"ר יהודה אמר שמואל [א]כוכב אחד יום שנים בין השמשות שלשה לילה תנ"ה כוכב אחד יום שנים בין השמשות שלשה לילה א"ר יוסי (ג) לא כוכבים גדולים הנראין ביום ולא כוכבים קטנים שאין נראין אלא בלילה [ב]אלא בינונים א"ר יוסי בר' זבידא [ג]העושה מלאכה בשני בין השמשות חייב חטאת ממה נפשך א"ל רבא לשמעיה [ד]אתון דלא קים לכו בשיעורא דרבנן אדשימשא אריש דיקלי אתלו שרגא ביום המעונן מאי במתא חזי תרנגולא בדברא עורבי אי נמי אדאני: ת"ר שש תקיעות תוקעין ערב שבת ראשונה להבטיל את העם ממלאכה שבשדות שניה להבטיל עיר וחנויות שלישית להדליק את הנר דברי ר' נתן ר' יהודה הנשיא אומר שלישית לחלוץ תפילין [ה]ושוהה כדי צליית דג קטן או כדי להדביק פת בתנור ותוקע ומריע ותוקע ושובת אמר רשב"ג מה נעשה להם לבבליים שתוקעין ומריעין ושובתין מתוך מריעין תוקעין ומריעין הוו להו חמשה אלא שתוקעין וחוזרין ותוקעין ומריעין ושובתין מתוך מריעין מנהג אבותיהן בידיהן מתני ליה רב יהודה לרב יצחק בריה שניה להדליק את הנר כמאן לא כר' נתן ולא כר' יהודה הנשיא אלא שלישית להדליק את הנר כמאן כרבי נתן תנא דבי רבי ישמעאל [ה]שש תקיעות תוקעין ע"ש התחיל לתקוע תקיעה ראשונה נמנעו העומדים בשדה מלעדור ומלחרוש ומלעשות כל מלאכה שבשדות ואין הקרובין רשאין לינכס עד שיבואו רחוקין ויכנסו כולם כאחד ועדיין חנויות פתוחות ותריסין מונחין התחיל לתקוע תקיעה שניה נסתלקו התריסין וננעלו החנויות ועדיין חמין מונחין על גבי כירה וקדירות מונחות על גבי כירה התחיל לתקוע תקיעה שלישית סילק המסלק והטמין המטמין והדליק המדליק ושוהה כדי צליית דג קטן או כדי להדביק פת בתנור ותוקע ומריע ותוקע ושובת א"ר יוסי (ו)(בר) חנינא שמעתי שאם בא להדליק אחר שש תקיעות מדליק שהרי נתנו חכמים שיעור לחזן הכנסת להוליך שופרו לביתו [ז]אמר לו [ח]אם כן נתת דבריך לשיעורין אלא מקום צנוע יש לו לחזן הכנסת בראש גגו ששם מניח שופרו לפי שאין מטלטלין לא את השופר ולא את החצוצרות והתניא שופר מיטלטל וחצוצרות אינם מיטלטלין אמר רב [ט](יוסי) לא קשיא כאן ביחיד כאן בצבור א"ל אביי וביחיד למאי חזי הואיל וראוי לגמע בו מים לתינוק

אלא לאכילת תרומה דלא אכלי כהנים תרומה עד דשלים בין השמשות דר' יוסי א"ר יהודה אמר שמואל [א]כוכב אחד יום שנים בין השמשות שלשה לילה תנ"ה כוכב אחד יום שנים בין השמשות שלשה לילה א"ר יוסי (ג) לא כוכבים גדולים הנראין ביום ולא כוכבים קטנים שאין נראין אלא בלילה [ב]אלא בינונים א"ר יוסי בר' זבידא [ג]העושה מלאכה בשני בין השמשות חייב חטאת ממה נפשך א"ל רבא לשמעיה [ד]אתון דלא קים לכו בשיעורא דרבנן אדשימשא אריש דיקלי אתלו שרגא ביום המעונן מאי במתא חזי תרנגולא בדברא עורבי אי נמי אדאני: ת"ר שש תקיעות תוקעין ערב שבת ראשונה להבטיל את העם ממלאכה שבשדות שניה להבטיל עיר וחנויות שלישית להדליק את הנר דברי ר' נתן ר' יהודה הנשיא אומר שלישית לחלוץ תפילין [ה]ושוהה כדי צליית דג קטן או כדי להדביק פת בתנור ותוקע ומריע ותוקע ושובת אמר רשב"ג מה נעשה להם לבבליים שתוקעין ומריעין ושובתין מתוך מריעין תוקעין ומריעין הוו להו חמשה אלא שתוקעין וחוזרין ותוקעין ומריעין ושובתין מתוך מריעין מנהג אבותיהן בידיהן מתני ליה רב יהודה לרב יצחק בריה שניה להדליק את הנר כמאן לא כר' נתן ולא כר' יהודה הנשיא אלא שלישית להדליק את הנר כמאן כרבי נתן תנא דבי רבי ישמעאל [ה]שש תקיעות תוקעין ע"ש התחיל לתקוע תקיעה ראשונה נמנעו העומדים בשדה מלעדור ומלחרוש ומלעשות כל מלאכה שבשדות ואין הקרובין רשאין לינכס עד שיבואו רחוקין ויכנסו כולם כאחד ועדיין חנויות פתוחות ותריסין מונחין התחיל לתקוע תקיעה שניה נסתלקו התריסין וננעלו החנויות ועדיין חמין מונחין על גבי כירה וקדירות מונחות על גבי כירה התחיל לתקוע תקיעה שלישית סילק המסלק והטמין המטמין והדליק המדליק ושוהה כדי צליית דג קטן או כדי להדביק פת בתנור ותוקע ומריע ותוקע ושובת א"ר יוסי (ו)(בר) חנינא שמעתי שאם בא להדליק אחר שש תקיעות מדליק שהרי נתנו חכמים שיעור לחזן הכנסת להוליך שופרו לביתו [ז]אמר לו [ח]אם כן נתת דבריך לשיעורין אלא מקום צנוע יש לו לחזן הכנסת בראש גגו ששם מניח שופרו לפי שאין מטלטלין לא את השופר ולא את החצוצרות והתניא שופר מיטלטל וחצוצרות אינם מיטלטלין אמר רב [ט](יוסי) לא קשיא כאן ביחיד כאן בצבור א"ל אביי וביחיד למאי חזי הואיל וראוי לגמע בו מים לתינוק

עין משפט נר מצוה

קלד א ב מיי' פ"ה מהל' שבת הלכה ד וסמ"ג מהל' תרומות הל' ב טוש"ע א"ח סי' לה סעיף ב:

קלה ג מיי' פ"ה מהל' שבת הלכה ד:

קלו ד טוש"ע א"ח סי' רפ"ג סעיף ג:

קלז ה מיי' פ"ה מהל' שבת הלכה יח יט סמג עשין ל טוש"ע א"ח סימן רנ:

לעזי רש"י

מלו"א. חלמית (צמח בר).

מוסף תוספות

א. [ד]האי דלא קאמר כי שלים ביה"ש דר' יהודה נמי כתנים טובלים בו לר' יוסי. תוס' הכל"ש. ב. אחר ביה"ש דר' יהודה. תוס' הכל"ש. ג. ביה"ש דר' יוסי. תוס' הכל"ש. ד. דשלים ביה"ש. תוס' הכל"ש. ה. אבל יודעים היו בודאי שלא הי' מתחיל עד דשלים ביה"ש דר' יהודה, [וכיון ד]שמא מיד הי' מתחיל, הלכך קאמר דוקא כל ביה"ש דר' יהודה, לר' יוסי כהנים טובלים בו, או שמא הי' מארך אחריו הרבה. תוס' הכל"ש. ו. כיון דמסקינן פסק הלכה כתרוייהו. תוס' הכל"ש. ז. דר' יהודה הנשיא לא פליג אלא בשלישית. תוס' הכל"ש. ח. [דא"כ] הר"ל לפרש"י. תוס' הכל"ש. ט. ואי ס"ד דמדליקין בשנייה א"כ אתיא כר' יהודה הנשיא. תוס' הכל"ש. י. מוכיח דהדלקת הנר קודם לחליצת תפילין. תוס' הכל"ש. יא. דודאי תפילין ברישא, אלא. תוס' סנהדרין סא. ל"ש סיקן. יב. של ר' אליעזר. תוס' הכל"ש. יג. בארבע. תוס' הכל"ש. יד. בכל ערב שבת, ולכך הי' תמה ואמר כמדומה שדעת אבא נטרפה, אלא השתא הוא דגער בו אביו. תוס' הכל"ש. טו. ולתרוצא נמי קרי תקיעה. תוס' הכל"ש. טז. דתרוצא היא. תוס' סוכה נג: ד"ה רבי יהודה. יז. מאי קא פריך. תוס' הכל"ש. יח. אלמא כל מיני טלטול אסור, אפי' לצורך גופו. תוס' הכל"ש. יט. או למקומו. תוס' הכל"ש.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רבי יוסי בר אבין לא תכנים: (ב) תוס' ד"ה אלא וכו' דא"כ הא דאמר:

גליון הש"ס

נמרא ושוהה כדי צלית דג. עי' כר"ן בפירקין הכל' מנוסה דף י ע"ב:

רבינו חננאל

אוכלין בתרומה עד השלים ביה"ש דר' יוסי. אמר רב יהודה אמר שמואל כוכב אחד יום שנים בין השמשות שלשה לילה. תניא נמי הכי ר' יוסי אומר כוכב אחד יום שנים ביה"ש שלשה לילה. ולא כוכבים גדולים הנראים ביום, ולא כוכבים קטנים שאין נראין אלא בלילה, אלא בינונים. ירושלמי בתחילת ברכות כמה כוכבים יצאו ויהיה לילה, ר' פינחס בשם ר' אבא בר אבא כוכב א' ודאי יום, שנים ספק, ג' לילה. ואסיקנא הדא דתימר באילין דלית אורחיהון למיחמי ביממא, ברם באילין דאורחיהון למיחמי ביממא לא משערינן בהו. א"ר יוסי בר אבין ובלחוד דתיתמון תלתא כוכבים בר מן(ג) חד כוכבתא. אמר להו רבא לבני מחוזא (ג)אתון דלא קים לכו בשיעורא דרבנן אוקימנא שמשא ברישא דיקלא אתלו, פירוש אדליקו שרגא, ביום המעונן במתא חזי תרנגולא אימתי עיילי בקינייהו, בדברא חזו עורבי אימתי עיילו בקינייהו. א"נ אדוני פי' יקרות השדה הן ידועין העלין שלהן בבוקר מתפתחין ומתפשטין ומבין השמשות מתכווצין ונראין כסתומין. **העושה מלאכה בשני בין השמשות** בע"ש ובשבת חייב חטאת, ממה נפשך אי ביה"ש יום הוא הנה נתחייב במלאכה שעשה בשבת, אם לילה הוא נתחייב במלאכה שעשה בע"ש. ת"ר ר' תקיעות תוקעין בע"ש. תקיעה אחת להבטיל המלאכה שבשדות, שניה להבטיל מלאכה שבעיר ושבחנויות, שלישית להדליק נר דברי ר' נתן, ר' יהודה הנשיא אומר שלישית לחלוץ את התפילין כו'. **תנא** דבי שמואל ר' תקיעות תוקעין ע"ש, התחילו לתקוע ראשונה נמנעו הכל מלחרוש ומלעדור ומלזרוע, ואין הקרובים נכנסין עד שיגיעו רחוקים, הגיעו רחוקים נכנסו הכל ועדיין חנויות פתוחות ותריסין מונחים. תקע שניה נסתלקו התריסין וננעלו החנויות ועדיין החמין והקדירות מונחין ע"ג הכירה. תקע שלישית סילק המסלק והטמין המטמין והדליק המדליק ושוהה כדי לצלות דג קטן או כדי להדביק פת בתנור ותוקע ומריע ותוקע ושובת וכו'. **ואסיקנא** מקום צנוע יש בראש גגו ששם

מסורת הש"ס

ה) [נ"ל כרבין], ו) [נ"ל אמרו לו. דכם מתכ"], ז) [מגילה יח: גיטין יד. נ"ב כט. מולין ט. נכ.], ח) [נ"ל יוסף], ט) [מלוטת] עי' ביצה יא: רש"י ד"ה תריסין,

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

לתינוק עני. שעל הציבור לפרנסו: **הא ר' יהודה.** שופר מיטלטל ומלאורות אינן מיטלטלין דמוקצה הוא אבל שופר תורת כלי עליו כדאמרן לעיל: **הא.** דקתני תרוייהו מיטלטלין ר' שמעון היא דלית ליה מוקצה: **הא.** דקתני אף שופר אין מיטלטלין ר' נחמיה דאמר

לתינוק בציבור נמי חזי לגמע לתינוק עני ותו הא דתניא כשם שמטלטלין את השופר כך מטלטלין את חצוצרות מני אלא לא קשיא הא ר' יהודה הא [א]ר' שמעון הא [ב]ר' נחמיה ומאי שופר נמי חצוצרות כדרב חסדא דא"ר חסדא [ג]הני תלת מילי אישתני שמייהו מכי חרב בית המקדש חצוצרתא שופרא שופרא חצוצרתא למאי נפקא מינה לשופר של ראש השנה ערבה צפצפה צפצפה ערבה למאי נ"מ ללולב פתורה פתורתא פתורתא פתורה למאי נ"מ למקח וממכר אמר אביי אף אנו נאמר הובילא בי כסי בי כסי הובילא למאי נפקא מינה [ד]למחט שנמצאת בעובי בית הכוסות טריפה אמר רב אשי כשירה ומשני צדדים דמצד אחד [ה]אף אנו נאמר בבל [ו]בורסיף בורסיף בבל למאי

[ד]לפי תרווד [ה]לפי עלית אין מיטלין אלא לצורך תשמישו המיוחד ועיקר שופר לאו לגמוע מיס קאי: **ומאי שופר.** דקתני בהאי דר' נחמיה דאקדמית בה לחצוצרות לאיסורא וכיון דתני אין מיטלטלין את השופר תו לא צריך למתני מלאורות דכ"ש היא הואיל ואינו ראוי לגמוע בו מיעוט אלא שופר דתנא ריש הוא מלאורות ומלאורות דתנא בסיפא הוא שופר לאיסתמו שמייהו כדרב חסדא: **לשופר של ראש השנה.** אין תוקעין אלא באותו שעה אחרן קורין מלאורות והוא שופר או אם בא עם אחרן לשאול במה יתקע אומרים לו בחצוצרות: **לצפצפה.** פסולה לנוטב ועלה שלה עגול וקנה שלה לבן כדאמרן בפוכה[ו]: **פתורה.** מתחילה היו קורין לגדול פתורה ולקטנה פתורתא ועכשיו נשתנו: **אף אנו נאמר.** אף אנו יכולים להוסיף אדרב חסדא דאמר אגב זה נשתנה: **הובילא.** מתחילה היו קורין להמסק הובילא כי כסי ועכשיו נשתנו: המסק הוא הסמוך לבית הכוסות עשוי סרגלגל כמין כדור ובתוכו קליפות קליפות הרבה כגלגל של ריחים וקורין ליעפי"ל ודופנו דק מאד: בית הכוסות סוף הכרם שקורין פאנג"ל ויש בו עודי שקורין דובלו"ן ותוכו עשוי כמין כוס. עודי בית הכוסות דופן כפולה ודבוקין הכפלים זה בזה בשומן: **מצד א'.** שלא ניקב אלא א' מן הכפלים כשרה שהכיסו קומתו: **מב' לדדין.** שניקבו שניהם טריפה. ובבית הכוסות הוא דאיכא לפלוגי בין נד א' לשני לדדין אבל בהמסק אפי' מצד ב' שלא נראה הנקב לחוץ אין זו סתימה לפי שהדופן דק מאד: לגיעי

תתגן כל הכלים ניטלין בשבת חוץ ממסר הגדול ויתד של מחרישה[ז] וגבי מכבדות של תמרה (דף קכד:) דפריך אלא מאמר לגל דהא לימא ר' אלעזר אף של תמרה ולא שרי ר"ש אף מאמר לגל מאי קושיא דילמא ר' אלעזר כר"ש ס"ל[ח]:

הא ר' נחמיה. הכיא דאסרה שופר ומלאורות דתניא בפרק חבית (לקמן דף קמו.) אפי' תרווד אפי' עלית אפי' סכין אין מיטלין אלא לצורך תשמישן ופי' בקונטרס תשמישן המיוחד להם ומשמע לפי' דכלי שמלאכתו לאיסור אסור לטלטלו לשום צורך הא מיוחד למלאכת איסור ואגן בעינן שיהא מיוחד לצורך אותו דבר שנוטלו בשבת וקשה לר"ת דאמר בפרק חבית (ג"ז שם) חותלות של תמריס ושל גרוגרות מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך ומוקי לה כר' נחמיה וכן בפרק בכל מערבין (עירובין דף לה. ושם) הכא במנעול דקטיר במיתנא ודעי סכינא למיפסקיה ומוקי כר' נחמיה ואמאי אסר בסכין כיון שהוא עומד ומיוחד לתמיכה והכי"ל שמעון הזקן הקשה לפירוש הקונטרס דהיכי קאמר רבא בפרק כל הכלים (לקמן דף קכד.) ואתא ר' נחמיה למימר דאפי' כלי שמלאכתו להיתר לצורך גופו או לצורך מקומו אין מחמה לגל לא היכי שרי לצורך מקומו והלא אין זה תשמיש המיוחד לו א) ודוחק ר"ת לומר לפי' הקונטרס דקערות אחר שאכלו בהן דרך להסירן כל שעה חשיב צורך מקומו תשמיש המיוחד לו ומלאה לר"ת דלא שרי ר' נחמיה אלא תשמיש הרגיל לעשות בו בחול אפי' אינו תשמיש המיוחד לו ואפי' דבר שמלאכתו לאיסור שרי כיון שדרך אותו תשמיש לעשות ממנו בחול כגון קורנס לפצע בו את האגוזים וקולרוס לחתוך בו את הדבילה והייגו לצורך תשמישו דקאמר כלומר מה הרגיל לעשות בו בחול ולא אתא לאפוקי אלא מחמה לגל וכגון תשמיש שאינו רגיל לחתוך בו אלא חותלות של תמריס בסכין או מנעול דקטיר במיתנא ושופר נמי אין דרך בחול לגמע בו מיס לתיקוק והסקה בכלים דתניא בפרק כל הכלים (לקמן דף קכד:)[ט] אין מסיקין בכלים כו' ומוקי לה כר' נחמיה ומבית ר"ת דאיה מפרק כל הכלים (ג"ז שם) דתגן כל הכלים ניטלין לצורך ולא לצורך ר' נחמיה אומר אין ניטלין אלא לצורך ומפרש רבה בגמרא דבר שמלאכתו להיתר לצורך גופו ולצורך מקומו דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו אין לצורך מקומו ולא והשתא מה לו להזכיר דבר שמלאכתו לאיסור כיון דמתניתין לא איירי אלא במלאכתו להיתר אלא ודאי משום ר' נחמיה נקטיה דבעי למימר ואתא ר' נחמיה למימר דאפי' דבר שמלאכתו להיתר כו' ומשום דמשום ר' נחמיה מלאכתו להיתר למלאכתו לאיסור נקט מלאכתו לאיסור דלר' נחמיה תרוייהו לצורך גופו אבל לצורך מקומו לא ולרבא תרוייהו לצורך גופו ומקומו אבל לא ולשון אפי' משמע נמי הכי:

למחט שנמצאת. דתניא בהלו טרפות (חולין דף נ. ושם) ובהמדיר (כתובות דף עו:) מלא אחד כשירה מב' לדדין טרפה ופי' בקונטרס בעובי בית הכוסות הוא דאיכא לפלוגי הכי אבל בהמסק אפי' מלא אחד שלא נראה הנקב לחוץ טרפה דאין זו סתימה והקשה ר"ר אליעזר ממי"ץ דהא תנן[ט] המסק ובית הכוסות שניקבו לחוץ משמע דבהמסק נמי לא מיטרפה אלא בנקב מפולש ואור"י דהאי לחוץ לא לגמרי לחוץ[ו] אלא כלומר לגד חוץ לאפוקי ניקבו זה לתוך זה דכשירה כדקתני בתר הכי וקמ"ל דמלא אחד כשירה אע"ג דניקב עור אחד שלם אבל הא דקתני מב' לדדין טרפה אין חידוש[ז] אי נמי מב' לדדין טרפה נמי חידוש הוא דקמ"ל אע"פ שאוכב על המסק[יא] וס"ד[יב] שמגין[יג] כמו תלתולת שנקבה ויכיכים מעמידין אותה דכשירה קמ"ל דהכא טרפה וכ"ל אומר בהמסק נמי מלא אחד כשירה ופשיטא דלא הוא טרפה אלא"כ ניקב נקב מפולש לחוץ דאין סברא שיהיה טרפה בשום מקום אלא בנקב מפולש והא דנקט בברייתא בית הכוסות לאשמועינן מלא אחד כשירה[יא] אע"ג דניקב עור שלם[יב] ופפקא מינה הא דשמעינן דאיתמי אמייהו אע"ג דדינם שוה דאי לא אשמעינן ה"א דהאי דקתני מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות היינו[יג] דקרו אשתא בי כסי שאין לו אלא עור אחד והוה אתי למימר דדוקא בהוא מלא אחד כשירה[יד] אבל במאי דקרו[טז] הובילא[טז] אפי' מלא אחד טרפה כיון שניקב עור אחד שלם[יז] לכאי אשמעינן דאיתמי אמייהו[יח] דאפי' בהובילא מלא אחד כשירה[יט] ועוד אור"י דמלינו למימר כפי' רש"י דבהמסק אפי' מלא אחד טרפה[כ] דאיתמי אמא שניקב לחוץ וחזר והבריא כמו יאב לו קוץ בווטטו[כא] דהכי הלכתא התם דאיתמי אמא הכריא וחוטשין לספק דרוסה ואפי' לגאון דלא חייש התם נקוב אמא במחט שהוא דק חייש והא דבעי באלו טרפות ניקבו לחוץ היינו כגון דידעינן דשוב לא הבריא כגון שאכלה מחט בפיהו ושחטוה מיד:

נפקא

א) [לקמן קכב. קכד. קמו. עירובין לה. ביצה לב.], **ב)** סוכה לד. ע"ז ג), [כתובות עו: חולין מח: נ:], **ג)** [סוכה לד. ע"ז ג], **ד)** [ב"מ נעורך ערך אלגלא וכפנהלכין קט. מאי בוכסיף וכו'], **ה)** [לקמן קמו.], **ו)** [דף לד.], **ז)** [ושם], **ח)** [חולין מב.], **ט)** חולין מב.;

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הא ר' יהודה וכו' ומוקי לה כר' יהודה. וע"ש ע"ג תוס' ד"ה מה אין עליה: **בא"ד האבור לר' יהודה.** עי' פירש"י שם ד"ה אלא לתרגולין:

לעזי רש"י

ציצפיי"ל. הקיבה השלישית של מעלי-הגירה. **פאנג"א [פנג'א].** הקיבה הראשונה של מעלי גירה. **דובלו"ן.** קיפול בקיבה השניה של מעלי גירה.

מוסף רש"י

חצוצרתא. פשוטה ואינה של מיל (סוכה לד.). **שיפורא.** כפוף (שם). **צפצפה.** ועכשיו נשתנית שמה וקורין לו ערבה (שם). **פתורתא פתורא.** כשאתם גדולה והשתא קטנה, ושם היו רגילין לקרות לגדולה גלגלה וקטנה ולא קטנה לגדולה (שם). **אף אנו נאמר.** אף אני יש ניחי אין עוד אחד שנתחלף שמה (שם). **הובילא.** ליעפי"ל (שם). **למחט שנמצאת בעובי בית הכוסות.** מקום יש בגלגל הכרם סמוך להמסק קרוי בית הכוסות, שהוא כעין כוס ויש בו סביב שפתו עובי שני כפלים כפולים ודבוקים ונלע"ז דובולו"ן, ומכלל מחט תחוב בתוכו עובי ומתוך עובי אפשר לה שלא נקבתה כולה (כתובות עו: וכעי"ז חולין מח.). **דמצד אחד.** שנקבה את דופן הסמיכות ולא נקבה את הכפלים (חולין שם) ואין המחט נראה אלא מנקבתו (כתובות שם). **כשרה.** שאין זה נקב (שם) שהכלתה מגיעה עליה (חולין שם).

רב נסים גאון

למאי נפקא מינה למחט שנמצאת בעובי בית הכוסות. תגד אצל דלך [תמצא עיקר זה] בפרק אלו טרפות (דף נ) ובכתובות בפרק המדיר (דף עו).

רבינו חננאל

ותניא מטלטלין שופר וחצוצרות ותניא מטלטלין שופר ולא חצוצרות. ואוקימנא להו הא ר' יהודה הא ר' שמעון והא ר' נחמיה.

הדרן עלך במה מדליקין.

עין משפט נר מצוה

קלח א מיי' פכ"ט מהל' שבת הלי ג סמג לאוין סה טוש"ע ש"ח סי' שם סעיף ג ד:

תוס' ישנים

א) ועוד קשה הא דל"ל אמיי (שם) לרבה אלינא דר"נ קנעות היכי מטלטלים להו ולרבה (דיליה) [אליבא ד"ר נ] מי ניחא הא לא מטלטלי אלא למשמש המיוחד לו ודוחק ר"ת כו':

מוסף תוספות

א. א"כ רב היכי ס"ל הכי. תוס' הא"ש. ב. דאמ' דבר שמלאכתו לאיסור מטלטלו, לצורך מקומו אסור. תוס' הא"ש. ג. ומוקי לה ברפי וכו' יהודה וכדתניא וכו' ודייק טעמא דרפוי, הא אינו רפוי לא, ופריך לרבא דאמר דבר שמלאכתו לאיסור, לצורך מקומו מותר, ומשני ההיא ר' יהודה משום ר' אלעזר היא, אבל ר' יהודי גופי' ס"ל אפי' אינו רפוי מותר. תוס' הא"ש. ד. ומנין פשוט לו דההיא משנה ר"ש היא, אלא לאו משום דפשיטא לי' דכולה מתניתי' דכל הכלים כר"ש אתיא. תוס' הא"ש. ה. אלא משמע דפשיטא לי' לתלמודא דליכא מאן דשרי דבר שמלאכתו לאיסור מחמה לצל. תוס' הא"ש. ו. שיהא מפולש. תוס' חולין נ: ד"ה מתנו. ז. ואגב דנקט מצד אחד כשרה נקט נמי מב' צדדין טריפה אע"ג דמילתא דפשיטא היא. תוס' חולין נ: ד"ה מתנו. ח. ומדובק שם בשומן. תוס' חולין נ: ד"ה מתנו. ט. דאותו דבקות. תוס' חולין נ: ד"ה מתנו. י. אפי' וכו' שניקבו שני העורות וכו' שלא יצא הרעי. תוס' חולין נ: ד"ה מתנו. יא. רבותא קמ"ל, לפי שיש לו שני עורות, וקמ"ל. תוס' חולין נ: ד"ה מתנו. יב. אפ"ה כשרה עד שניקבו שניהם וכו' וא"ת הא אמרינן וכו' למאי נפק"מ למחט שנמצאת בעובי בית הכוסות, והשתא מאי נפקותא איתא, הא בתרוייהו אמרי' מצד א' כשרה מב' צדדים טרפה גם בהובלילא, וי"ל. תוס' חולין נ: ד"ה מתנו. יג. בהובלילא דהיינו המסס. תוס' חולין נ: ד"ה מתנו. יד. כיון שלא ניקב אלא חצי עור והנשאר מגין יפה. ריטב"ם. טו. עכשיו. תוס' חולין נ: ד"ה מתנו. טז. היינו מה שהיו רגילים לקרות בית הכוסות. תוס' חולין נ: ד"ה מתנו. יז. ואין חבירו מגין עליו. ריטב"ם. יח. ותנא בית הכוסות ממש קתני. ריטב"ם. יט. וכ"ש בהמסס. ריטב"ם. כ. ואפי' אח"ל דאין סברא שיהא טריפה הואיל ולא ניקב אלא חצי עור. תוס' חולין נ: ד"ה מתנו.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות